

"העולם הזה", שבעון החדשות הישראלי • המערכת והמינהל: תיאובי, רחוב גורדון 3, טלפון 243386. תאריך: 136 • מען מברקי: "עולמפרם" • מורפם ב"הרפום החדש" בע"מ, תיאובי, רח' בן-אביגדור • הפצה "גד" בע"מ • גלופות: צינוקוגרפיה "כפ"י" בע"מ • העורך הראשי: אורי אבנרי • עורך: אלי תבור • עורך תבנית: יוסי שנון • עורכת כתוב: ענת ישראלי • צלמי:

קיא קי

אנשים רבים מפקקים, ברגע שהם שומעים את המילה "כלכלה". היא מעלה לנגד עיניהם עולם של מיספרים יבשים, פסוקים שאי-אפשר להבין אותם, נוספות שונות וזו מורה, לכאורה, שהרי ענייני הכלכלה הם חלק חשוב ביותר בחייו של אדם. כל אדם יודע מה זה שכר, רווח, מיסים, ברוטו, נטו. חלק גדול ממחשבו תיו נתון לכסף — אך לרוביות אותו, ומה לעשות בו כשישנו. כל זהו "כלכלה".

אך ברגע שהדברים נכתבים בצורה מיקצועית, תחת הכותרת "כלכלה", הם מאבדים אישית את העניין. אדם המוכן לעלות על הבאריקדות כדי לקבל תוספת-שכר או תוספת-יוקר, לא יסכים בשום מחיר שבעולם לקרוא מאמר כלכלי על השכר ותוספת-היוקר.

כל עורך-עיתון יודע זאת. לכן נחשב המדור הכלכלי בכל עיתון כמדור שמתחילתתו לציבור-הקוראים הרחב, והמועד כולו לציבור קטן ומיוחד.

טאנק

ותוספת-יוקר

משום-כך, אולי עדיין לא ידוע לכל קוראי העולם הזה כי מעל עמודי עיתון זה מתפרסמת מזה כמה שבועות סידרת מאמרים שיש לה חשיבות רבה לגבי המתרחש בארץ.

העולם הזה הוא שבעון-חדשות. תפקידו העיקרי הוא לתאר ולפרש את הדבר מתרחש. הוא מספר על אירועים אקטריים, ומשתדל לשבץ אותם במסגרת רחבה יותר, כדי שתובן מלוא משמעותם. בניגוד לשיטת העיתונות היומית (שהוגדרה פעם, כשיטה של "דבר אורח אחד אחרי השני") זוהי שיטה של "דיווח פרי שני".

אך מדי פעם מתפרסמים בעולם הזה דברים החורגים בהרבה ממיסגרת זו, והיוצרים תיאוריה חדשה לגמרי בשטח מיקצועי זה או אחר. כזאת היתה סידרת-הכתבות הארוכה של בנימין עמידור, שהרסה עולם שלם של מושגים מקובלים בצהל, ושיצרה תבנית חדשה לגמרי של מחשבה צבאית. אין מיקצוען צבאי חשוב בארץ שלא הושפע, במידה זו או אחרת, עליידי סידרת-כתבות זו.

כזאת היא גם סידרת-המאמרים של אסתר אלכסנדר.

מבחינת רבות, זוהי סידרה מהפכנית. לא רק בארץ, אלא בממדים בינלאומיים. אין היא מפרשת בצורה חדשה את הדבר האירועים הכלכליים, על פי המושגים המקובלים. היא הורסת את המושגים המקובלים עצמם, ויוצרת עולם חדש של מושגים. לא יכול להיות כלכלן חשוב במדינה, שלא יצטרך לבדוק מחדש את המוסכמת המקובלת עליו, לאור דבריה המהפכניים של כלכלנית צעירה זו. כמה הם העטות של אלכסנדר כבר נתקבלו, כך נדמה, עליידי מכווני המדיניות המשלתית, כפי שיסתבר לך אם

— החל בהערכה מוטעית של מידע נכון, וכלה בהעלמת מידע מצד זה או אחר. עיתון תלוי במקורות-המידע שלו, ולא תמיד ניתן לבדוק בדיקה של 100% את המידע שוטק. לפעמים מושפע כתב מן הדיעה שגיבש לעצמו בראשית החקירה, ודבק בה גם כאשר לכאורה נודעות לו עובדות הסותרות אותה. לעיתים קרובות מנסה מישהו להטעות את העיתון בזדון. לפעמים מתגלה שלפני משקר בפרט אחד, ועל כן נוטה העיתון להאמין שהוא משקר גם כשהוא דובר האמת. וכן הלאה וכן הלאה.

השאלה היא: מה לעשות כאשר נתברר כי מידע, שפורסם בעיתון, לא היה נכון, או שהיה מטעה נחלק? יש עיתונים המתייחסים אל המילה "התנצלות" כאל מילה גסה, והמוכנים להתפתל ממש כדי שלא לבטא מילה זו. כך נולדים מושגים כמו "הבהרה", "מידע נוסף" וכו'.

מעולם לא דגלתי בשיטה זו. לדעתי, עיתון חייב להתנצל במילים ברורות ור פשוטות. כאשר מסתבר לו כי טעה. יש הסבורים כי פירסום התנצלויות פוגע באמינות העיתון. דעתי היתה תמיד הפוך. כה, כאשר יודע הקורא כי העיתון מוכן להתנצל, מרצון ובלי הסתייגות, כאשר הוא משוכנע שטעה, מוסיף הדבר אמינות למידע המתפרסם בעיתון. שהרי אם מודה העיתון שהוא טעה ב-0.001% של המידע שפירסם, משמע שהוא עומד על כך ש-99.999% של המידע שלו נכון. גם אם בפרשה כלשהי התנצל העיתון על פירסום פרטים מסויימים, יכול הקורא לסמוך על כך שאר פרטי הפרשה הם נכונים. וגם לזה יש חשיבות.

אין צורך בהגשת מישפט כדי לשכנע את העולם הזה להתנצל, כאשר יש צורך בכך. אם פלוגי מערער על מידע שפורסם לגביו, הוא יכול לשכנע אותנו בצדיקותו. הגשת מישפט אינה מוסיפה, ואולי אף גורעת, כי היא נועדה, לרוב, לעשות רושם על ציבור תמים, ולהפגין את הביטחון

רק ההתחלה. אני כותב את הדברים כדי לשכנע אותך לאזור עוז ולקרוא את דבריה של אסתר אלכסנדר. אם תעשה את המאמץ, תיווכח, לפתע לדעת כי המיקצוע הכלכלי אינו עולם-סתרים, אשר רק ליהודי-סגולה, היודעים את שפת ההוקוס-פוקוס, יש כניסה אליו. בכלכלה, כמו בתורת החימה, כמו בחיים המדיניים, הדברים העיקריים הם פשוטים למדי, ואפשר להבין אותם בנקל, אם אין עוטים אותם בסלאנג מיקצועי מסובך. כל אדם אינו טליגנטי יכול לתפוס אותם. אחרי שיתגבר על מחסום-ההפחד האינטלקטואלי, ובניגוד לבעייה הפלסטינית ולתיפעול של אוגדת-שיריון, זה נוגע לחייך היומי יומיים: לשכר שאתה מקבל ולתקציב מישפחתך.

כן

להתנצל

איש אחר ששינה את המושגים ביקצוע חשוב הוא ראלף ניידר, אמריקאי ממוצא סורי, שחולל מהפכה במחשבה על תאונות-דרכים. הוא קבע שאין להסיר תפק במאמץ למנוע תאונות-דרכים, ויש לדאוג לכך שאם מתרחשת תאונה, שלא תהיה קטלנית. כלומר: מכיוון שאי-

מכלנית אלכסנדר

כלכלה בלי דמעות

אפשר למנוע לגמרי תאונות-דרכים, יש לבנות מראש את המכוניות כך שגם תאור נה המורה לא תביא להריגת יושביהן. מכאן החלה מהפכה באבזור-הבטיחות של המכונית. בעייה מעין זו קיימת גם בעיתונות. כל עיתון עוסק ברבבות עובדות גדולות ור קטנות. וככל שישקוד עיתון על מהימנות עבודתו, אי-אפשר למנוע מישגים וטעור יבנות, הפוגעים בבני-אדם. יש אלף שיבות הגורמות לטעויות כאלה

פרקליטה סירוטה
מישפט בלי דמעות

העצמי (האמיתי או הכוזב) של המגיש. עירעור כזה מביא את העיתון אוטומטית לבדיקה חוזרת של המידע. אם הוא משי-תכנע כי המידע היה נכון, וכי הראיות והעדות שבידו הן מהימנות ותעמודנה גם בבית-הדין, הוא יעמוד על דעתו. כך זה קורה ברוב המוחלט של המקרים. כאשר קורה ההיפך, אין העיתון מחסס מי להתנצל.

מדי פעם קורה שאדם, הטוען כי נפגע עליידי העיתון, כלל אינו פונה אלינו כדי לתקן את הדברים, אלא רק להגיש מישפט ולנוצל את העניין כדי לפגוע בנו. בעזרת הסעיפים הדראקוניים של חוק-לשון-הרע הקטלני, כך קרה לא מכבר שאיש-ציבור מסויים הגיש נגדנו תביעה על עניין פעוט, מבלי לפנות אלינו תחילה ומבלי לבקש ברור ותקוף. הוא זכה במישפט, ואף תבע להכניס אותנו לבית-הסוהר. רק אחרי שנגמר כל התהליכים המישפטיים נתגלה לנו, לאחרונה, כי עדותו במישפט היתה עדות-שקר — ועתה אנו שוקלים כיצד להמשיך בעניין. למיבה המול, זהו מיקרה נדיר.

דוגמה טובה (או רעה) למה שעלול להתרחש תוך כדי ניסוח כתבה ניתנה לפני שבועיים, כאשר דיווח שבעון זה על עירעורו של ח"כ (עדיין) שמואל רכטמן. בעת העירעור אירעה תקרית בבית-המישפט העליון. טיעונו של הסניגור, עיר-רדהין מיכאל כספי, פגע בפרקליטת מחוז תל-אביב שרה סירוטה, וזו הגיבה בתריפת רבה. חריפות זו עוררה, מצידה, את מורת-רוחו של השופט משה לנדוי, שזנף בפרקליטה, וזו הגיבה בפסוק שלא נקלט באוזני הנוכחים. היו גם שסברו כי הפרקליטה פרצה בדמעות, מרוב התי-רגשות.

בעת התקרית לא נכחו הכתבים באולם, והעולם הזה חיבר את התיאור על פי סיפוריהם של כמה מהנוכחים. הוא גם שאל, כמוכן, את שרה סירוטה עצמה. אך זו סירבה להגיב, ובייחוד סירבה להגיד מה הפליטה לעבר השופט בשיא ההתרגשות. כך נוצר הרושם כאילו אמרה דברים חמורים — אף שהסתבר, לאחר מכן, שדבריה היו מתונים למדי, ובהחלט היו ראויים לציטוט.

בעת כתיבת הדברים, השתרבבו כמה ביטויים מוגזמים מאד, שחרגו בהרבה מן התקרית עצמה. ביטויים אלה היו בלתי-מוצדקים בהחלט. כאשר קרא אותם הכותב לאחר מכן, התפלא בעצמו כיצד כתב אותם. התרגשותה הטבעית של הפרקליטה, כאשר נפגש עליידי השופט, תוארה בדרך ההפרזה, שאין לה מקום בדיווח אחראי. הדבר מצער כפליים, מפני שנפגעה מכך פרקליטה שהעולם הזה עצמו תיאר לא פעם את פעולתה בהערכה ובאדהה. שרה סירוטה היא סמל חי להצלחתן של נשים לדור, להתחרות ולהצליח במיקצוע שיהיה, עוד לפני דור, מיקצוע גברי מובהק. הופעתה הגאה והתנהגותה התרבותית צור יינו מעל עמודי שבעון זה פעמים רבות. האם במיקרה כזה צריכים להתנצל? בהחלט כן. לדעתי, זהו דבר מובן מאליו.

סקופ

עולמי

האם יכול שבעון ישראלי להשיג סקופ עולמי, בעניין הנוגע לעולם כולו? האם הוא יכול להצליח במקום שבו נכשלו שותייה-מודיעין של מדינות ומעצמות? בהחלט כן.

לפני ששה חודשים פירסם העולם הזה (2155) כתבת-שער, שהיתה כה חורגת מכל הדיוע והמקובל, עד כי עוררה פליאה, ואף זילזול. תחת הכותרת "המיבצע הסודי" והכוכב "סקופ" הודענו כי סעודיה תתייצב בראש המאבק נגד מצריים ואנזור אלי-סאדאת, וכי תכריז עליהם מלחמת-חודמה. באותו זמן היה מקובל — גם על ממשלות ארצות-הברית וישראל — כי סעודיה דיה תומכת מאחרי הקלעים במצריים וכי יוזמת-השלום של הנשיא, וכי היא רק מעמידה פנים של מסתייגות. הכל האמינו כי אחרי כמה שבועות תותר סעודיה על העמדת-הפנים, ותתייצב לימין מצריים.

העולם הזה פירסם או דיווח הפוך. הוא גם פירט את השיקולים של ראשי סעודיה: החשש מפני התקפה אפשרית של צה"ל על שדות-הנפט הסעודיים, אחרי פרישת מצריים מן הזירה הצבאית, ופחד מפני התגברות הקיצוניות בעולם הערבי, בעיקבות השלום הנספר הישראלי-מצרי. יתכן שהכתבה היתה מעוררת תשומת לב רבה יותר בארץ ובעולם, אילו יכולתי לגלות את מקור-המידע. למרבה הצער אין הדבר אפשרי לחלוטין בשלב הנוכחי.

מוסד-הביון האמריקאי, יחד עם עמיתיו הישראליים, מופתעים עתה לחלוטין מן העמדה הסעודית. שנתגלתה בשבועות הר אחרונים, ושיש לה השלכות מרחיקות-לכת על ההיערכות העולמית. וכך קרה ש-קוראי העולם הזה הם, בעצם, האנשים היחידים בעולם שלא הופתעו מכך.

זה מורו, אך אמת. כאשר קוראים כיום את הכתבות בגדולי העיתונים והשבועריים בעולם, המדברים על האפתעה הגדולה שבה נתקבלו הצעדים הסעודיים האחרונים, ועל התרוצצות של ראשי-מדינות שחוכו בתדהמה, מותר לחייך קצת. כמה צרות יכלו אלה לחסוך לעצמם, אילו קנו גליון של העולם הזה, שעלה (אז) 15 ל"י?

יוסי שנון